

DİL VE KÜLTÜR

Editör

Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN

...Geleceğin Fikirleri...

DİL VE KÜLTÜR

Editör: Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN

Yazarlar: Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN - Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK - Prof. Dr. Özlem BAŞ
Prof. Dr. Suat UNGAN - Doç. Dr. Yasemin KUŞDEMİR - Prof. Dr. Erol DURAN
Doç. Dr. Cüneyt AKAR - Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN - Prof. Dr. Ali Fuat ARICI

ISBN: 978-605-7523-43-3

Kitapta yer alan bölümlerin içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlara aittir.

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın Okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Vizetek Dizgi

- 1. Baskı:** Ankara - Kasım, 2020
- 2. Baskı:** Ankara - Kasım, 2020
- 3. Baskı:** Ankara - Mart, 2025

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetekiayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA

Tel.: 0 (312) 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

DİL VE KÜLTÜR

Editör

Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN

Yazarlar

Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN

Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

Prof. Dr. Özlem BAŞ

Prof. Dr. Suat UNGAN

Doç. Dr. Yasemin KUŞDEMİR

Prof. Dr. Erol DURAN

Doç. Dr. Cüneyt AKAR

Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN

Prof. Dr. Ali Fuat ARICI

Bölümler ve Yazarlar

- Editör** Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN, *Kırşehir Ahi Evran Ünv. Eğitim Fakültesi*
- 1. Bölüm** **Dil ve Kültürle İlgili Temel Kavramlar**
Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN, *Kırşehir Ahi Evran Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0001-9903-1445
- 2. Bölüm** **Dil ve Kültür İlişkisi**
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK, *Gazi Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0002-0497-1045
Prof. Dr. Özlem BAŞ, *Hacettepe Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0002-0716-103X
- 3. Bölüm** **Kültür ve Çeşitleri**
Prof. Dr. Suat UNGAN, *Trabzon Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0003-4020-6655
- 4. Bölüm** **Dil ve İşlevleri**
Doç. Dr. Yasemin KUŞDEMİR, *Kırıkkale Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0002-8687-3229
- Bölüm 5.** **Türk Kültürünün Kadim Sözlü ve Yazılı Eserleri**
Prof. Dr. Erol DURAN, *Uşak Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0001-7581-3821
- 6. Bölüm** **Türk Edebiyatının Oluşumunda Öne Çıkan Kişiler ve Eserleri**
Doç. Dr. Cüneyt AKAR, *Uşak Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0001-6028-2036
- 7. Bölüm** **Yakın Tarihimize Türk Dili ve Kültürüne Hizmet Etmış Kişiler ve Eserleri**
Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN, *Yıldız Teknik Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000 0003 1684 5852
- 8. Bölüm** **Türk Milletinin Kültürel Değerleri**
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI, *Yıldız Teknik Ünv. Eğitim Fakültesi*
ORCID ID: 0000-0003-0980-0824

ÖN SÖZ

Yüzyıllar içinde oluşturulup bugüne gelen kültürel değerlerin yarınlara taşınabilmesinde dilin çok önemli bir fonksiyonu vardır. Milletlerin geçmişi ile geleceği arasında köprüler dil ile kurulur. Kültür ise bu köprünün taşıdığı belki de en kıymetli yolcudur. Zira kültür bir milletin maddi ve manevi anlamda sahip olduğu tarihi ve sosyal birikimlerinin tümüdür.

Kültür ve Dil üzerine bu güne kadar çok fazla yazılıp çizilse de top yekün olarak bu konuyu işleyen ilk kitap olan “Kültür ve Dil” kitabının arka kapağında müellifi Mehmet Kaplan Hoca “*Eşyayı kullanma ve ona hâkim olma tarzı şeklinde tarif edilen kültür, birçok yerde ancak dil sayesinde, ifadeye bürünmekte ve manalar kazanmaktadır... Dili kültürden, kültürü de ortaya çıktığı ve boy verdiği ortamın dünya görüşünden ayrı düşünmek mümkün değildir*” diyor. Bu bağlamda denilebilir ki dil, kültürün aynasıdır ve bu iki öge insan topluluğunu millete dönüştüren en önemli mefhumlardır.

Bu kadar önemli bir konuda vücut bulmuş olan kitabımızda, Türk dilinden, Türk edebiyatının kadim sözlü ve yazılı eserlerine, bunları oluşturan, yazan ya da aktaranlara; Türk milletinin kültürel değerlerinden medeniyetine, mimarisine, türküsüne, destanına, el sanatlarına kadar pek geniş bir yelpazede muhtevaya yer verilmiştir.

Bu yönüyle kitabımızın sıradan bir ders kitabı geleneğinden çıkarılıp, “*muhteşem bir maziye, daha muhteşem bir atıye*” bağlayacak edebî klasikler arasına girmesi yolunda muhteşem bir içerik hazırlayan gönül dostlarımız Ali Fuat Arıcı, Cüneyt Akar, Erol Duran, Fahri Temizyürek, Mustafa Başaran, Özlem Baş, Suat Urgan ve Yasemin Kuşdemir hocalarıma hasseten şükranlarımı sunuyorum. Bu Kitabın ortaya çıkmasına vesile olan Vizetek Yayınevi sahibi sevgili Ferit Resuloğulları ve onun kıymetli ekibine sonsuz teşekkür ediyorum.

“*Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ*” bırakmak üzere yola çıktığımız bu kitabın hedef kitlesi başta Türkçe Eğitimi, Sınıf Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde lisans ve lisansüstü programlarına devam eden öğrencilerimiz ve yine bu programlarda ders veren arkadaşlarımız olmak üzere Türk’e, Türkiye’ye, Türkçeye, Türk kültürüne... özünde Türk’e dair olana sevdalı tüm gönül dostlarımızdır.

Gönüllere dokunması dileğiyle...

29 Ekim 2020

Yazarlar Adına

Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN

Editör

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ..... VII

BÖLÜM 1: DİL VE KÜLTÜRLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR..... 1

Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN

1. Dil 1

2. Ana Dil ve Ana Dili 2

3. Anadilimiz Türkçemiz..... 4

4. Kültür 6

4.1. Türk Kültürü 7

5. Edebiyat 9

5.1. Türk Edebiyatı 11

5.1.1. İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı 12

5.1.1.1. Sözlü Edebiyat 12

5.1.1.2. Yazılı Edebiyat..... 12

5.1.2. İslamiyet'in Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı 13

5.1.2.1. Divan Edebiyatı 13

5.1.2.2. Halk Edebiyatı 14

5.1.3. Batı Tesirindeki Türk Edebiyatı 15

5.1.3.1. Tanzimat Edebiyatı 15

5.1.3.2. Servet-i Fünun (Edebiyat-ı Cedide) 16

5.1.3.3. Fecr-i Ati Edebiyatı 16

5.1.3.4. Millî Edebiyat 16

5.1.3.5. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı 17

6. Medeniyet..... 17

Kaynaklar..... 20

BÖLÜM 2: DİL VE KÜLTÜR İLİŞKİSİ 23

Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK

Prof. Dr. Özlem BAŞ

1. Dil ve Kültür 23

1.1. Millî Kimlik ve Kültür 23

1.2. Kültürün Temel Unsuru Olarak Dil 24

1.3. Dil ve Kültürün Ortak Özellikleri 24

2. Türk Dilinin Özellikleri	25
2.1. Türklerin Kullandığı Alfabeler	25
2.2. Türk Dilinin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri	29
2.3. Türk Dilinin İncelikleri ve Üstünlükleri	30
2.4. Günümüzde Türk Dilini Bilmenin Gerekliliği ve Önemi	32
3. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi	32
3.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Temel ve Genel İlkeler	32
3.2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yaklaşım ve Yöntemler	34
3.3. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Pedagoji	38
3.4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kurumlar	42
3.5. Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkçenin Ana Dili Olarak Öğretilmesiyle Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi Arasındaki Farklar	43
3.6. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi	46
3.7. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dört Temel Dil Becerisi	47
Kaynaklar	49

BÖLÜM 3: KÜLTÜR VE ÇEŞİTLERİ..... 57

Prof. Dr. Suat UNGAN

1. Giriş.....	57
2. Maddi Manevi Kültür ve Millî Kimlik.....	61
3. Kültürün Özellikleri	63
4. Kültür ve Yazı.....	65
5. Kültür Medeniyet İlişkisi	65
Kaynaklar.....	67

BÖLÜM 4: DİL VE İŞLEVLERİ..... 69

Doç. Dr. Yasemin KUŞDEMİR

1. Dil Kavramı Üzerine	69
2. Bireysel Açıdan Dil ve Dil Gelişimi	73
3. Dilin İnsan Bilincine Etkisi.....	75
4. Dilin İletişim Kurma İşlevi	76
5. Dil, Kültür, Biliş ve Gerçeklik Arasındaki İlişki	80
6. Kültürün Aktarımı: Dilin Bilgiyi ve Kültürü Taşıma İşlevi	82
7. Dil İle Düşünce İlişkisi.....	85
8. Millî Kimlik ve Dil	89

9. Kültür ve Dildeki Değişmelerin Dinamikleri	92
10. Dilin Millet Hayatındaki Yeri ve Önemi	93
Kaynakça	96

BÖLÜM 5: TÜRK KÜLTÜRÜNÜN KADİM SÖZLÜ VE YAZILI ESERLERİ .....

Prof. Dr. Erol DURAN

1. Giriş.....	101
2. Türk Kültüründe Sözlü ve Yazılı Kültür	102
2.1. Sözlü Kültür.....	102
2.2. Yazılı Kültür	104
3. Türk Kültürünün Kadim Sözlü ve Yazılı Eserlerine Örnekler.....	106
3.1. Orhun Yazıtları	106
3.2. Dede Korkut Destanları.....	108
3.3. Diğer Türk Destanları	111
3.4. Anadolu Masalları	113
3.5. Nasreddin Hoca Fıkraları.....	115
3.6. Tekerlemeler	117
3.7. Mâniler	118
3.8. Şiirler	120
4. Sonuç.....	122
Kaynaklar.....	124

BÖLÜM 6: TÜRK EDEBİYATININ OLUŞUMUNDA ÖNE ÇIKAN KİŞİLER VE ESERLERİ .....

Doç. Dr. Cüneyt AKAR

1. Yusuf Has Hacib (Balasagunlu Yusuf).....	131
2. Kaşgarlı Mahmud.....	134
3. Edib Ahmed Yükneki.....	137
4. Ahi Evran.....	139
5. Âşık Paşa.....	145
6. Nasreddin Hoca.....	149
7. Hacı Bektaş-ı Veli.....	153
8. Mevlânâ Celâleddin Rumî.....	157
9. Yunus Emre	162
Kaynaklar.....	166

**BÖLÜM 7: YAKIN TARİHİMİZDE TÜRK DİLİ VE KÜLTÜRÜNE HİZMET ETMİŞ
KİŞİLER VE ESERLERİ.....171**

Prof. Dr. Mustafa BAŞARAN

1. Giriş.....	171
2. Mehmet Akif Ersoy	175
3. Nurettin Topçu	182
4. Cemil Meriç.....	188
5. Necip Fazıl Kısakürek.....	193
6. Attila İlhan	204
7. Mümtaz Turhan	209
8. Erol Güngör	212
9. Halil İbrahim Kafesoğlu.....	217
10. Mehmet Kaplan	218
Kaynaklar.....	223

BÖLÜM 8: TÜRK MİLLETİNİN KÜLTÜREL DEĞERLERİ.....227

Prof. Dr. Ali Fuat ARICI

1. Giriş.....	227
2. Türk Dili	228
3. Türk Tarihi.....	232
4. Türk Edebiyatı	236
5. Türklerde Dinî Hayat	238
6. Türk Müziği	240
7. Türk Halk Kültürü	245
8. Geleneksel Türk Sanatları	248
9. Geleneksel Türk Mimarisi	251
10. Türk Şehir Kültürü	252
Kaynaklar	255